

FILOLOGIA POLSKA I STOPIEŃ

WYKŁAD MONOGRAFICZNY

(III rok, semestr 6 letni, 30 godzin)

Prof. dr hab. Magdalena Pastuch

Pamięć i tradycja w języku

Tematyka wykładu koncentruje się wokół takich ogólnohumanistycznych pojęć, jak TRADYCJA i PAMIĘĆ. Przedmiotem refleksji będzie przede wszystkim ich realizacja na płaszczyźnie językowej. Pojęcie TRADYCJI rozumiane jest w humanistyce bardzo różnie (TRADYCJA jako transmisja społeczna, jako proces przekazywania, jako powroty do źródeł; jako „renesanse”). Dla rozważań odnoszących się do materiału językowego ważna jest ustalenie relacji pomiędzy PAMIĘCIĄ (PAMIĘĆ jako kategoria naukowa w rozumieniu Jacques’a Le Goffa), PAMIĘCIĄ ZBIOROWĄ, TRADYCJĄ a HISTORIĄ (zob. prace Ewy Domańskiej, Paula Ricouera, Krzysztofa Pomiana) – te tematy wprowadzą do interpretacji dawnego i współczesnego materiału językowego.

Wybrana literatura

- Chlebda W., 2011, *Szkice do językowego obrazu pamięci. Pamięć jako wartość*, „Etnolingwistyka”, 23, s.83–99.
- Domańska E., red., 2006, *Pamięć, etyka, historia*, Poznań. (wybrane eseje)
- Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska, 2005, *Lingwistyka płci. On i ona w języku polskim*, Lublin (wybrane fragmenty)
- Le Goff J., 2007, *Historia i pamięć*, tłum. A. Gronowska, Joanna Stryczyk, Warszawa (wybrane fragmenty)
- Łaziński M., 2005, *O panach i paniach. Polskie rzeczowniki tytułowe i ich asymetria rodzajowo-płciowa*, Warszawa (wybrane fragmenty)
- Pastuchowa M., 2008, *Ukryte dziedzictwo. Ślady dawnej leksyki w słownictwie współczesnej polszczyzny*, Katowice (wybrane fragmenty)
- Rejter A., 2013, *Płeć – język – kultura*, Katowice (wybrane rozdziały)
- Sadowski M., *Pamięć w aspekcie psychologicznym, kulturowym i literackim* (http://www.repozytorium.uni.wroc.pl/Content/66284/19_M_M_Sadowski_Pamiec_w_aspekcie_psychologicznym_kulturowym_i_literackim.pdf)
- Skowronek K., 2016, *Pamięć – „stare”, „nowe” i „najnowsze” konteksty językowo-kulturowe*, „Horyzonty wychowania”, vol. 15, s.47–65.
- Tambor J., 2006, *Mowa Górnolązaków oraz ich świadomość językowa i etniczna*, Katowice. (wybrane rozdziały)

dr hab. Iwona Słomak, prof. UŚ

Literatura klasyczna i jej recepcja – wobec dyskursów o kobietach

Wykład ma na celu przybliżenie problematyki interakcji pomiędzy kanonami literackimi i normami społeczno-kulturowymi, w szczególności normami decydującymi o repertuarze społecznych ról i możliwościach emancypacyjnych kobiet. W spektrum zainteresowania znajdzie się kanon antycznej poezji i prozy w perspektywie dorobku refleksji feministycznej i genderowej. W ramach wprowadzenia do tematyki zaprezentowane zostaną mechanizmy stojące za intensywną transmisją materii fabularnej, schematów narracyjnych i wybranych dyskursów literatury antycznej w Europie począwszy od epoki Renesansu (programy szkolne; kanony literackie; przedsięwzięcia mimetyczno-emulacyjne, silne oddziaływanie na literatury narodowe). Zasadnicza uwaga poświęcona będzie zagadnieniom: mity fundacyjne a kultura gwałtu (porwanie Europy; Danaidy; początki Rzymu; Lukrecja i *res publica*); heroiny literackie pomiędzy refleksją emancypacyjną a toposami dyskursu patriarchalnego i mizogynicznego (Ifigenia i Klitajmestra; Elektra; Medea; heroiny kartagińskie); wybrane wątki tematyczne i ich realizacje (nieposłuszeństwo – bachantki i czarownice; siostrzeństwo/kobieca solidarność *versus* strażniczki tradycji; patriarchalne kanony kobiecych cnót i ich społeczno-prawne tło). W tle zarysowane zostaną wybrane wątki literacko-mitologiczne/historyczne, które funkcjonują w polskiej i europejskiej literaturze, sztuce oraz szeroko pojętej refleksji humanistycznej.

dr hab. Leszek Zwierzyński, prof. UŚ

Fenomenologia wyobraźni. Od morfologii sacrum do koncepcji odwróconej perspektywy.

Krótki opis: Wykład będzie obejmował szereg tematów literatury romantycznej i modernistycznej, będąc zarazem prezentacją zespołu metod badawczych związanych z krytyką tematyczną., stanowiących podstawę lektury. Rozpocznemy od morfologii sacrum tropionego w romantycznej poezji (ballady, *Pan Tadeusz*, liryki Słowackiego) i w obrazach Hieronima Boscha. Drugi zasadniczy krąg wykładów dotyczył będzie bezpośrednio badań wyobraźni – podstawy teoretyczne krytyki tematycznej (Poulet, Bachelard, Beguin), dwupoziomowa analiza *Sonetów krymskich* (formy wyobraźni, zjawisko wyobrażeń mitopoetyckich) dopełniona interpretacją wyobraźni w Lirykach lozańskich i w poezji genezyjskiej (obraz poetycki). Następna sekwencja dotyczyła będzie podmiotowości romantycznej, opartej szczególnie na badaniach podmiotowości genezyjskiej w dramatach, liryce i epice Słowackiego. Dopełni jej lektura świata wewnętrznego i odmiennych stanów świadomości w poezji romantycznej (*Dziady* III część, *Widzenie*, poezja genezyjska). Kolejny krąg tematyczny stanowić będzie badanie przestrzeni wyobraźni – romantyczna geopoetyka, dom oniryczny i metafizyka romantycznej (i modernistycznej) natury, dopełnione badaniem romantycznej fenomenologii zła. Norwidowska poezja poddana zostanie lekturze form i figur poetyckich, w poezji Leśmiana czytać będziemy z kolei jego morfologię nicości (skonfrontowaną z genezyjską metafizyką Słowackiego) i „ontologię tła” (transgresyjny obraz poetycki), a także zarys metafizycznej antropologii. Całość zakończy prezentacja koncepcji Odwróconej perspektywy jako nowego modelu interpretacji historycznoliterackiej.

Lektury.

1. Adam Mickiewicz: *Wiersze (Ballady i romanse, Sonety krymskie, Liryki lozańskie, Widzenie,*
2. Adam Mickiewicz: *Dziady* cz. III. Wrocław 1984,
3. Juliusz Słowacki, *Król-Duch* (rapsod I),
4. Juliusz Słowacki: *Sen srebrny Salomei*. Oprac. A. Kowalczykowa, Wrocław 1991, BN,
5. Juliusz Słowacki: *Samuel Zborowski, Zawisza Czarny*,
6. Cyprian Norwid: *Vade-mecum*. Oprac. J. Fert, Wrocław 1990, BN. (m.in. *Nerwy, Królestwo, Marionetki, Stolica, Larwa, Fatum, Ciemność, Przeszłość, Pielgrzym, Idee i prawda, Dwa guziki, Kółko, Centaury.*),
7. Juliusz Słowacki *Wiersze (Rzym, Sumnienie, Do pastereczki siedzącej na druidów kamieniach, Anioł ognisty – mój anioł lewy, Jak dawniej – oto stoję na ruinach, Kiedy pierwsze kury Panu śpiewają, Jest najsmutniejsza godzina, Uspokojenie, Gdy noc głęboka wszystko uśpi i oniemi, Zachwycenie, Przez furie jestem targan ja, Orfeusz, Nie używałem leków i lekarzy),*
10. Bolesław Leśmian, *Poezje wybrane*, red J. Trznadel, Warszawa 2010. (*Eliasz, Pan Błyszczynski, Dwaj Macieje, Znikomek, Zwiewność, Tu jestem – w mrokach ziemi i jestem – tam jeszcze..., Ciało me, wklęte w korowód istnienia..., Jak niewiele ma znaków to ubogie ciało...*).